

Л.Г. Мартиненко, канд. техн. наук, доц. (ХТЕІ КНТЕУ, Харків)

К.В. Карпенко, канд. с.-г. наук, доц. (ХТЕІ КНТЕУ, Харків)

Т.В. Клусович, студ. (ХТЕІ КНТЕУ, Харків)

ВИЗНАЧЕННЯ ЕНЕРГІЇ АКТИВАЦІЇ СТРУКТУРНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ У ХАРЧОВИХ ПРОДУКТАХ ПІД ЧАС ТЕРМІЧНОЇ ОБРОБКИ

У процесі термічної обробки харчового продукту, за рахунок енергії теплового руху атомів і молекул, у його структурі відбуваються перетворення, порушується певна кількість зв'язків між окремими ланками білкових молекул.

Зміну відносної кількості структурних зв'язків упродовж часу термічної обробки t (за цей час харчовий продукт досягає кулінарної готовності), можна обчислити за допомогою наступного виразу:

$$\frac{n}{n_0} = \exp \left[-\kappa \cdot \int_0^t \exp(-U_1 / (R_{\Gamma} \cdot T(r, \tau))) \cdot d\tau \right], \quad (1)$$

де n_0 – концентрація зв'язків до початку термічної обробки, м^{-3} ; n – концентрація зв'язків, після обробки протягом часу t ; κ – коефіцієнт пропорційності, с^{-1} ; U_1 – енергія активації структурних зв'язків, Дж/моль; $T(r, \tau)$ – температурне поле харчового продукту, К; R_{Γ} – універсальна газова постійна, Дж/(моль·К);

Температурне поле харчового продукту, який має геометричну форму кулі можна представити у наступному вигляді:

$$T(r, \tau) = 273 + T_k + 2 \cdot (T_k - T_0) \sum_{n=1}^{\infty} (-1)^n \frac{\sin\left(\frac{n\pi r}{R}\right)}{r} \cdot \frac{R}{n\pi} \exp\left\{-a \cdot \left(\frac{n\pi}{R}\right)^2 \tau\right\}, \quad (2)$$

де T_k – температура нагрітого середовища, °С; T_0 – початкова температура харчового продукту, °С; r – просторова координата, м; R – радіус харчового продукту, м; a – коефіцієнт температуропровідності харчового продукту, $\text{м}^2/\text{с}$.

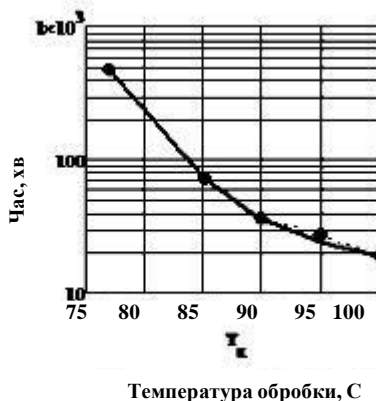
Рівняння для визначення енергії активації U_1 структурних змін у харчовому продукті має наступний вигляд:

$$\int_0^{t_1} \exp\left\{-\frac{U_1}{R_{\Gamma} \cdot T_1(r, \tau)}\right\} \cdot d\tau = \int_0^{t_2} \exp\left\{-\frac{U_1}{R_{\Gamma} \cdot T_2(r, \tau)}\right\} \cdot d\tau, \quad (3)$$

де t_1, t_2 – час протягом якого центральні частини харчового продукту досягають кулінарної готовності при обробці в середовищу, що має температуру T_{k1}, T_{k2} відповідно.

Для визначення енергії активації структурних перетворень в картоплі використовуємо відомі дослідні результати. Очищена картопля, покладена у воду з температурою $T_{ki}=100, 95, 90, 85, (77-80)^\circ\text{C}$, набуває кулінарної готовності протягом часу $t_i=19, 27, 36, 73$ хв, 8 годин.

Результати дослідження інтегрального рівняння (3) в системі MathCad 14 наведені на рис. суцільною кривою.

**Рисунок – Залежність часу, протягом якого картопля досягає стану кулінарної готовності від температури обробки:
●●● – дослід; — — — — теоретичні розрахунки**

Теоретичні розрахунки залежності часу протягом якого картопля досягає стану кулінарної готовності від температури обробки співпадають з дослідними, якщо енергія активації в рівнянні (3) дорівнює 256 кДж/моль.

Використання в рівнянні (3) п'яти значень для часу t_i та температури T_{ki} дозволяє оцінити енергію активації зв'язків між ланками молекул, що розриваються при нагріванні картоплі, та достовірність її визначення у наступному вигляді:

$$U_1 = (256 \pm 16) \text{ кДж/моль}, P=95\%. \quad (4)$$

Результати досліджень можуть бути використані розробниками новітніх технологій створення продуктів харчування із заданими властивостями.